

АНОТАЦІЯ

Чень Чень. *Методика формування презентаційних умінь у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки.* – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2020.

У дисертації розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методику формування презентаційних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. Виявлено розбіжності між цілями й засобами досягнення успішності в реалізації презентаційного повідомлення в різних сферах діяльності людини. Виокремлено соціальні фактори, які актуалізують необхідність формування презентаційних умінь в освітній діяльності вчителя музичного мистецтва.

У дослідженні уточнено сутність поняття «презентаційні вміння» в контексті психолого-педагогічної парадигми, що є методичним ресурсом переконливої подачі освітньої інформації як засобу впливу на особистість із метою формування в неї відповідних установок та світоглядних позицій.

Визначено сутність поняття «презентаційні вміння майбутніх учителів музичного мистецтва», що розуміється як система усвідомлених, цілеспрямованих вербально-інформаційних та інтерпретаційно-виконавських дій, спрямованих на узагальнення художньої інформації в процесі публічної

промови з метою формування їхніх естетичних переконань та спонукання до осмислення музично-художніх образів як особливої форми пізнання дійсності.

Аналіз та узагальнення теоретичних засад дослідження надало можливість окреслити чотири компоненти презентаційних умінь, які забезпечують ефективність реалізації освітньо-презентаційної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. У якості таких компонентів було обрано: *продуційно-мотиваційний*, що визначає різну спрямованість мотивації (осмислення актуальності впровадження до процесу навчання презентацій; самомотивацію в процесі створення та проведення презентації на визначення мети й орієнтацію на запланований результат; мотивацію до освоєння методики проведення презентацій); *жанрово-інформаційний*, який обумовлює предметно-смісловий зміст, засоби мовного жанру та емоційно-оцінююче ставлення промовця до предмета своєї промови; *трансфесійно-діяльнісний*, що виражається в спрямованості на обізнаність студентів щодо багатозначності трактувань явища або об'єкта обговорення; *інтроспекційно-особистісний*, орієнтований на ініціацію смислотворення презентованого тексту та корекцію перешкоджань щодо його трансляції.

Кожний із компонентів складався з відповідних груп умінь: спонукальні, інструментальні, процесуальні, рефлексивні. Так, перший компонент – *продуційно-мотиваційний* – включає групу спонукальних умінь; другий – *жанрово-інформаційний* – групу інструментальних умінь; третій – *трансфесійно-діяльнісний* – групу процесуальних умінь, четвертий – *інтроспекційно-особистісний* – інкорпорує до свого складу групу рефлексивних умінь.

Окреслено наукові підходи до розвитку презентаційних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва: *аксіологічний*, що уможливорює розкриття цінностей, значення та смислу презентаційної діяльності; *компетентнісний*,

який орієнтує освітній процес із формування презентаційних умінь на конкретний результат, що виражається в здатності здобувачів діяти в проблемних ситуаціях; *культурологічний*, що концентрує дослідницьку увагу та освітню діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва на розкритті змісту інформації з точки зору історично-культурних передумов музичного твору, його національної належності, композиторського, виконавського стилів; *розумово-діяльнісний*, який стає ресурсом оволодіння здобувачами синтезом різних видів смислотворення (словесно-логічного, образно-логічного й абстрактно-логічного), *текстоцентричний*, який дозволяє визначити основні положення щодо формування вмінь виражати власні думки, переконувати слухачів, доцільно обирати моделі висловлювань.

Методологічні підходи до розв'язання проблеми формування презентаційних умінь у майбутніх учителів музичного мистецтва дозволили обґрунтувати низку педагогічних принципів. Так, відповідно до *аксіологічного* підходу обрано принципи ініціації уваги й синкретизму. За *текстоцентричним* підходом закоординовано принципи: структурно-текстовий, передбачення перешкодостійкості інформації, врахування справжності інформаційного повідомлення, мовного етикету. У контексті *культурологічного* підходу обґрунтовано запровадження принципів голографічного навчання, орієнтації на «ретроспективний аналіз життєвого досвіду» (за А. С. Белкіним), інтонаційно-стильової семантики; до *розумово-діялісного* підходу включено принципи транспрофесійності, розмірковування, інтроспекції. *Компетентнісним* підходом передбачено застосування принципів практичної скерованості освітнього процесу та раціональної фундаментальності.

Обґрунтовано педагогічні умови, ефективність упровадження яких забезпечувалася спеціально розробленою низкою методів, що сприяли успішному формуванню презентаційних умінь у майбутніх учителів музичного мистецтва. Визначено, що такими педагогічними умовами є: орієнтація на

самостійне визначення цільового змісту презентації на основі системно зумовленої взаємодії зі слухачами; спонукання до пошуку власних рішень щодо підготовки та оприлюднення сценарію художньої презентації; створення розвивального, художньо-освітнього середовища в процесі навчання на основі багатозначності інформаційного контексту та змістової єдності презентації.

Розроблено *критерії оцінювання рівнів* сформованості чотирьох компонентів структури презентаційних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва. Основними критеріями та відповідними показниками визначено: *мотиваційно-комунікативний* (показники: ступінь здатності до контактовстановлюючої взаємодії, яка вимагає обміну інформацією, рівень активності в ході виконання інформаційно-пошукових та музично-інтерпретаційних імпровізаційних завдань, міра власного прагнення щодо самостійного досягнення результату розв'язання завдання інформативно-пізнавального характеру); *структурно-мовний* (показники: якість володіння вміннями вибудовування вербальної композиції, ступінь осмисленості у виборі мовної тактики, рівень володіння мовним етикетом); *функціонально-діяльнісний* (показники: обсяг теоретичних знань і практичних умінь щодо виконання завдань презентації, ступінь відповідності методичної варіативності загальним освітнім завданням, які вирішуються в процесі проведення презентації, міра здатності до ініціювання діалогу в процесі презентаційного акту); *рефлексивно-конструктивний* (показники: рівень адекватної відповідності в оцінюванні власної діяльності, ефективність використання корекційних прийомів на основі здійснення самопостереження в процесі презентаційної діяльності, рівень сформованості вольових якостей (самостійність, цілеспрямованість, ініціативність, наполегливість, витримка тощо), спрямованих на досягнення мети публічного виголошення інформації або міркувань).

Узагальнення отриманих результатів констатувального етапу дослідження уможливило виявлення трьох *рівнів* сформованості презентаційних умінь: епізодичний (низький), періодичний (середній), системний (високий).

Експериментальна перевірка розробленої методики формування презентаційних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки здійснювалася під час формувального експерименту за підготовчим, імітаційно-конструктивним та рефлексивно-демонстраційним *етапами*.

До кожного етапу було визначено мету, педагогічні умови, принципи та методи. Методичні засоби було зорієнтовано на формування певної групи вмінь. Так, група вмінь продуційно-мотиваційного компонента формувалася на першому, підготовчо-змістовому етапі, на якому застосовувалися такі методи: аналізу конкретних ситуацій (*case-study*), проєктів, моделювання та ухвалення педагогічних рішень, раціональної та емоційної аргументації; а також імітаційний тренінг. Запровадження другої умови на наступному (імітаційно-конструктивному) етапі передбачало впровадження методів вербальної інтерпретації, істинності й доказовості, голографічної проєкції та сприяло формуванню другої та третьої груп умінь (стратегічних та процесуальних), які складають основу жанрово-інформаційного та трансфесійно-діяльнісного компонентів структури презентаційних умінь.

Реалізація третьої умови, що запроваджувалася на третьому, рефлексивно-демонстраційному етапі формувального експерименту, сприяла формуванню четвертої групи вмінь (рефлексивних), які складають основу інтроспекційно-особистісного компонента структури досліджуваного феномену. Задля їх формування застосовувалися такі методи: аналітичної інтроспекції, векторної взаємодії, орієнтації на сукцесивний і симультанний способи сприйняття інформації організації смислотворчості, вольового включення.

Підтвердження достовірності отриманих результатів здійснювалося на основі обробки експериментальних даних методами математичної статистики, зокрема критерія F^* Фішера. Результати змін за кожним критерієм з урахуванням коефіцієнтів сформованості презентаційних умінь у майбутніх учителів музичного мистецтва ЕГ і КГ свідчать про те, що за період проведення формувального експерименту в експериментальній групі суттєво зменшився відсоток студентів з епізодичним рівнем сформованості презентаційних умінь (з 48,5 % до 9,1 %). Натомість суттєво підвищилася кількість студентів із системним (з 12,1 % до 39,4 %) та періодичним (з 39,4 % до 51,5 %) рівнями.

Ключові слова: презентація, презентаційні вміння, майбутні вчителі музичного мистецтва, фахова підготовка, фортепіанна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, презентаційні вміння майбутніх учителів музичного мистецтва, вербально-інформаційна та інтерпретаційно-виконавська діяльність.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Демидова, М. Г., Чень, Чень. (2018). Особливості творчого музикування як способу самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва у сучасному артпросторі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка, 3*, 66–72.
2. Чень, Чень. (2019). Методичні шляхи вдосконалення вербальних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті музично-

презентаційної діяльності. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 1–2 (13-14), 138–147.*

3. Чень, Чень. (2020). Умови формування презентаційних умінь у контексті комунікативної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології, 1 (95), 335–344.*

Стаття у науковому зарубіжному виданні

4. Чень, Чень. (2019). Основні механізми формування презентаційних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі навчальної діяльності. *The scientific heritage, 40, P. 3, 51–54.* Режим доступу: <http://tsh-journal.com/wp-content/uploads/2019/11/VOL-3-No-40-40-2019.pdf>.

Праці апробаційного характеру

5. Чень, Чень. (2017). Методика організації самопідготовки майбутніх учителів музики до педагогічної практики з музичного навчання. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства : Матеріали та тези III Міжнародної конференції молодих учених та студентів (м. Одеса, 13-14 жовтня 2017 р.). Т. 1, 82-83.*
6. Чень, Чень. (2018). Особливості творчого музикування як способу самовираження майбутніх вчителів музичного мистецтва у сучасному артпросторі. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства : Матеріали та тези IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м. Одеса, 12-13 жовтня 2018 р.). Т. 1, 122-125.*
7. Чень, Чень. (2019). Specificity of activity of music teacher in Ukraine and China in the present conditions. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства : Матеріали та тези V Міжнародної*

науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м. Одеса, 17-18 жовтня 2019 р.). Т. 1, 123–124.

ABSTRACT

Chen Chen. Methodology of forming presentation skills in future musical art teachers in the process of piano training. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences (Doctor of Philosophy) degree in branch of knowledge 01 Education/Pedagogy in specialty 014 Secondary Education (Musical Art). – State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, 2020.

The contents of the abstract

In the thesis the methodology of forming presentation skills in future musical art teachers in the process of piano training is developed, theoretically substantiated and experimentally tested.

The differences between the purposes and means of achieving success in realization of the presentation message in various spheres of human activity are revealed. The social factors that actualize the need for the formation of presentation skills in the educational activities of musical art teachers are highlighted. The study clarifies the essence of the concept of “presentation skills” in the context of psychological and pedagogical paradigm, which is a methodological resource for convincing presentation of educational information as a means of influencing the individual in order to form appropriate attitudes and worldviews. The essence of the concept of “presentation skills of future musical art teachers” is defined as a system of conscious, purposeful verbal-informational and

interpretive-performing actions aimed at generalization of artistic information in the process of public speech aimed at forming their aesthetic beliefs and encouraging comprehension of musical-artistic images as a special form of reality cognition.

Analysis and generalization of the theoretical foundations of the study provided an opportunity to outline four components of the presentation skills that ensure effectiveness of educational and presentation activities of future musical art teachers. These components include: *production-motivational*, which determines different directions of motivation (understanding the relevance of implementing presentations in the learning process; self-motivation in the process of creating and conducting a presentation to determine the goal and focus on the planned result; motivation to master the methodology of conducting presentations); *genre-information*, which determines the subject-semantic content, means of the language genre and emotional-evaluative attitude of the speaker to the subject of his speech; *transfection-activity*, which is expressed in the focus on students' awareness of the ambiguity of interpretations of the phenomenon or object of discussion; *introspective-personal*, focused on the initiation of the meaning of the presented text and correction of obstacles to its translation.

Each of the components consisted of appropriate groups of skills: motivational, instrumental, procedural, reflexive. The first component – production-motivational – includes a group of motivational skills; the second – genre-information – a group of instrumental skills; the third – transfection-activity – a group of procedural skills, the fourth – introspective-personal – a group of reflexive skills.

Scientific **approaches** to the development of presentation skills of future musical art teachers are outlined: *axiological*, which allows disclosing values, meaning and significance of the presentation activities; *competence*, which orients the educational process on the formation of presentation skills to a specific result,

expressed in the ability of applicants to act in problem situations; *culturological*, which concentrates the research attention and educational activities of future musical art teachers on disclosing the content of information in terms of historical and cultural background of the musical work, its national affiliation, composition, performance styles; *mental-activity*, which becomes a resource for mastering the synthesis of different types of meaning formation (verbal-logical, figurative-logical and abstract-logical), *text-centric*, which allows determining the basic provisions for the formation of skills to express one's opinion, persuade listeners, appropriate models of expression.

Methodological approaches to solving the problem of forming presentation skills in future musical art teachers have allowed to substantiate pedagogical principles. Thus, in accordance with the *axiological approach*, the principles of attention initiation and syncretism were chosen. *The text-centric approach* coordinates with such principles as structural-textual, anticipation of the information barrier resistance, taking into account the "truth of the information message", language etiquette. In the context of the *culturological approach*, introduction of the principles of holographic learning, focus on "retrospective analysis of life experience", intonation and style semantics is justified; *mental-activity approach* includes the principles of trans-professionalism, reflection, introspection. The *competence approach* involved application of the principles of "practical direction of the educational process" and "rational fundamentality".

The pedagogical conditions are substantiated, the effectiveness of their implementation was ensured by specially developed methods that contribute to the successful formation of presentation skills in future musical art teachers. It is determined that such pedagogical conditions are: focus on self-determination of the target content of the presentation on the basis of systemically conditioned interaction with listeners; encouragement to finding one's own solutions for the preparation and publication of the script of the artistic presentation; creation of a

developmental artistic-educational environment in the process of learning based on the ambiguity of the information context and the content unity of the presentation.

The *criteria for assessing the levels* of formation of the four components of the structure of future musical art teachers' presentation skills are identified and scientifically substantiated. The main criteria and relevant indicators are defined: *motivational-communicative* (indicators: the degree of ability to contact-establishing interaction, which requires exchange of information, the level of activity while fulfilling the information-retrieval and musical-interpretive improvisational tasks, the degree of self-desire to solve independently informative-cognitive tasks); *structural-language* (indicators: the quality of mastery of verbal composition skills, the degree of meaningfulness in the choice of language tactics, the level of mastery of language etiquette); *functional-activity* (indicators: the amount of theoretical knowledge and practical skills to perform the tasks of the presentation, the degree of conformity of methodological variability to the general educational tasks solved in the process of presentation, the degree of ability to initiate dialogue during the presentation act); *reflexive-constructive* (indicators: the level of adequate compliance in assessing one's own activities, the effectiveness of corrective techniques based on self-observation in the process of presentation, the level of formation of volitional qualities (independence, purposefulness, initiative, perseverance, endurance, etc.), aimed at achieving goals of presenting information or reasoning in public).

Generalization of the obtained results of the ascertaining stage of the study made it possible to identify three levels of presentation skills formation: episodic (low), periodic (medium), systemic (high).

Experimental verification of the developed methodology of forming presentation skills in future musical art teachers in the process of piano training was carried out

during the molding experiment at the preparatory, imitation-constructive and reflexive-demonstration stages.

For each stage the purpose, pedagogical conditions, principles and methods were defined. Methodological tools were focused on the formation of a certain group of skills. Thus, the group of skills of the production-motivational component was formed at the first, preparatory-content stage, at which the following methods were used: analysis of specific situations (case-study), projects, modeling and making pedagogical decisions, rational and emotional argumentation as well as simulation training. Introduction of the second condition at the second (imitation-constructive) stage involved application of methods of verbal interpretation, truth and evidence, holographic projection and contributed to the formation of the second and third groups of skills (strategic and procedural), which form the basis of genre-information and transfection-activity components of the structure of presentation skills.

Implementation of the third condition, which was introduced at the third, reflexive-demonstration stage of the molding experiment, contributed to the formation of the fourth group of skills (reflexive), which form the basis of the introspective-personal component of the structure of the studied phenomenon. The following methods were used for their formation: analytical introspection, vector interaction, orientation on successive and simultaneous ways of perception of information of the organization of meaning-making, volitional inclusion.

Confirmation of the reliability of the obtained results was carried out on the basis of processing of experimental data by methods of mathematical statistics, in particular Fisher's criterion ϕ^* . The results of changes in each criterion, taking into account the coefficients of presentation skills formation in future musical art teachers of the EG and CG indicate that during the molding experiment in the experimental group significantly decreased the percentage of students with

episodic level of presentation skills (from 48,5 % to 9,1%). Instead, the number of students with systemic (from 12,1 % to 39,4 %) and periodic (from 39,4 % to 51,5 %) levels increased significantly.

Key words: presentation, presentation skills, future musical art teachers, professional training, piano training of future musical art teachers, presentation skills of future musical art teachers, verbal-informational and interpretive-performing activity.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Articles in professional scientific journals of Ukraine

1. Demydova, M. H., Chen, Chen. (2018). Osoblyvosti tvorchoho muzykuvannia yak sposobu samovyrazhennia maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u suchasnomu artprostorii. Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii : Pedahohika, 3, 66–72.
2. Chen, Chen. (2019). Metodychni shliakhy vdoskonalennia verbalnykh umin maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v konteksti muzychno-prezentatsiinoi diialnosti. Aktualni pytannia mystetskoi osvity ta vykhovannia, 1–2 (13-14), 138–147.
3. Chen, Chen. (2020). Umovy formuvannia prezentatsiinykh umin u konteksti komunikatyvnoi diialnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva. Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 1 (95), 335–344.

An article in a scientific foreign journal

4. Chen, Chen. (2019). Osnovni mekhanizmy formuvannia prezentatsiinykh umin maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva v protsesi navchalnoi diialnosti. The scientific heritage, 40, P. 3, 51–54. Rezhym dostupu: <http://tsh-journal.com/wp-content/uploads/2019/11/VOL-3-No-40-40-2019.pdf>.

Research works of the approbation character

5. Chen, Chen. (2017). Metodyka orhanizatsii samopidhotovky maibutnykh uchyteliv muzyky do pedahohichnoi praktyky z muzychnoho navchannia. Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kulturnoho rozvytku suspilstva : Materialy ta tezy III Mizhnarodnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (m. Odesa, 13-14 zhovtnia 2017 r.). T. 1, 82-83.

6. Chen, Chen. (2018). Osoblyvosti tvorchoho muzykuvannia yak sposobu samovyrazhennia maibutnykh vchyteliv muzychnoho mystetstva u suchasnomu artprostorii. Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kulturnoho rozvytku suspilstva : Materialy ta tezy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (m. Odesa, 12-13 zhovtnia 2018 r.). T. 1, 122-125.

7. Chen, Chen. (2019). Specificity of activity of music teacher in Ukraine and China in the present conditions. Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kulturnoho rozvytku suspilstva : Materialy ta tezy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (m. Odesa, 17-18 zhovtnia 2019 r.). T. 1, 123–124.